

Firește că este absolut necesar ca toate zonele etnografice în care pășunatul pendulatoriu se mai practică să fie investigate. *Transhumanța mocanilor în Bărăgan și în Dobrogea* este un alt proiect cultural câștigat de un colectiv de cercetători al Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București, alături de parteneri: Asociația Culturală Moștenitorii, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Asociația Agricolă „Țara Loviștei”, A.J.C.O.C. „Păstorul Miorița” Constanța (contract nr. P0514/2024), în urma competiției lansate de Administrația Fondului Cultural Național, în toamna anului 2023. Prin realizarea acestui demers coordonat de Lucian David, va fi adus în atenția publicului larg un patrimoniu valoros, prea puțin conștientizat. Fluctuația interesului științific față de problemele păstoritului carpatic impune analiza lui ca o necesitate pentru etnologie. Implicațiile de ordin practic ale dinamicii oieritului au în vedere starea sa actuală puternic fragmentată și degradarea accelerată. Fiind o cercetare multidisciplinară, și de această dată vor fi utilizate informații, date, hărți etc. din următoarele discipline: etnografie, geografie (hărți, elemente ale cadrului natural ș.a.), istorie (documente ș.a.), astronomie (imagini satelitare, ortofotoplanuri), arhitectură (metode și modalități de construire, planuri ale stânelor, locuințelor etc.), lingvistică (terminologie). Etnologii din echipă merită, așadar, toată recunoașterea: I. Semuc, E. Țircomnicu, I. Fruntelată, I. Vlad, I. Săvulescu, C. Șerban, A. Vrăjitoriu, C. Roșiu, M. Roșianu au făcut posibilă rigurozitatea și exhaustivitatea pe care coordonatorul vizionar a căutat-o.

Adina Hulubaș
Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”,
Academia Română, Filiala Iași, România
(adina.hulubas@gmail.com)

La variation onomastique. Richesse onomastique de la vallée de la Loire, Michel Tamine (coord.), Paris, L'Harmattan, 2024, 368 p.

Apărută în colecția „Nomino ergo sum” sub coordonarea lui Michel Tamine, profesor de lingvistică la Universitatea din Reims (Franța), lucrarea *La variation onomastique. Richesse onomastique de la vallée de la Loire* este dedicată memoriei lingvistului Paul Fabre (1935–2023), al cărui nume este asociat, în sfera onomasticii, cu lucrări remarcabile precum *L'affluence hydronimique de la rive droite du Rhône. Essai de microhydronymie* (1980), *Les noms de lieux et de personnes en France* (în colaborare cu Christian Baylon; 1982), *Noms de lieux du Languedoc* (1995), *Les noms de personnes en France* (1998), *Dictionnaire des noms de lieux des Cévennes* (2000) ș.a.

Volumul în discuție este rezultatul celui de-al XIX-lea Colocviu al Societății Franceze de Onomastică, desfășurat la Tours în iunie 2022, ale cărui teme de dezbatere au gravitat în jurul distincției operate de Paul Fabre, în studiul *Le changement en onomastique* (în *Actes du Colloque de l'École Doctorale de l'Université de Bourgogne (dialectologie et onomastique*, 1998, p. 3–20), între schimbările onomastice de natură morfoloagică (*naturale*, determinate de evoluția fonetică a limbii sau cauzate de „timp, mediu și spațiu”, p. 14; *accidentale*, apărute prin atracție paronimică sau remotivare; *arbitrare*, impuse pe cale oficială din motive istorico-politice și administrative) și cele de natură metodologică, care sunt generate de modalități diferite de interpretare a formelor onomastice, în funcție de tipul și mijloacele de analiză, și care urmăresc stabilirea unui raport plauzibil între „identificarea lingvistică”, a etimonului onomastic supus schimbărilor limbii, și „identificarea

referențială”, a persoanei sau locului desemnate, în funcție de toți factorii extralingvistici implicați în procesul denominativ.

Lucrarea debutează cu o scurtă expunere a intențiilor științifice și a cadrului tematic al colocviului (p. 13–15), urmată de o prezentare generoasă a articolelor, în ordinea includerii acestora în volum în funcție de subdomeniul abordat (p. 16–34). Ambele intervenții sunt semnate de Michel Tamine.

Cele mai multe dintre contribuțiile participanților la manifestarea științifică sus-menționată sunt subsumate unei sfere generale de discuții, anume *variația onomastică* (prima secțiune, *La variation onomastique*, p. 37–268), partea a doua a tomului, mai restrânsă, fiind dedicată bogăției ansamblului onomastic din regiunea Valea Loarei (*Richesse onomastique de la vallée de la Loire*, p. 271–368).

Prima subsecțiune a volumului (*Variations administratives et politiques*, p. 37–67) cuprinde două studii, complementare ca tematică și metodologie, care aduc în discuție anumite schimbări de natură politico-administrativă survenite în planurile toponimic (*Les changements de noms de lieux de l'époque gauloise à nos jours*, Jean-Claude Malsy) și antroponimic (*Le port du nom en droit français avant et après le décisif décret du 6 fructidor an II*, Dominique Soulas de Russel). Prima contribuție urmărește evoluția nomenclaturii toponimice din epoca galică până în prezent, identificând, pe de o parte, caracteristicile lingvistice specifice fiecărei etape a procesului denominativ mereu în schimbare și, pe de altă parte, contextele istorico-sociale care au determinat rupturile denominative: romanizarea Galiei în secolele I–II, migrarea populațiilor străine în secolele VI–XI, instaurarea monarhiei în secolele XVI–XVIII, Revoluția franceză (1789–1793), anexarea Alsaciei-Mosela după 1870 ș.a., la care se adaugă tendința actuală de standardizare europeană, care a condus la apariția noilor comune în Franța, denumite arbitrar, ceea ce a generat „un adevărat dezastru toponimic” (p. 46) prin pierderea denumirilor motivate și dificultatea reperării unor locuri. O perspectivă diacronică ne oferă și contribuția profesorului Soulas de Russel, doar că accentul este pus aici pe aspecte antroponimice, mai exact pe identificarea indivizilor prin numele lor de familie. Pe fondul disputelor sociale apărute în secolul al XVIII-lea între liberali („anti-régulateurs”, p. 57), care au pledat pentru exercitarea dreptului fiecărei persoane de a se numi după bunul plac, și cei care au militat pentru păstrarea numelor de naștere și, implicit, a unei rânduieli sociale aferente („les normaliseurs” ou „régulateurs”, p. 56), se votează decretul din 1794 („le décret du 6 fructidor an II”), prin care cetățenilor li se interzice purtarea unui alt nume decât cel înscris în actul de naștere.

A doua subsecțiune a lucrării, *Variations onomastiques dans le monde* (p. 69–158), reunește, așa cum sugerează titlul, contribuții științifice din diferite țări (Belgia, România, Belarus, Algeria, Țările de Jos, Canada). În primul studiu, *Les mutations et évolutions de toponymes majeurs en Wallonie. Hasard ou nécessité ?*, Jean Germain discută despre cauzele schimbărilor survenite în toponimia majoră din Valonia (necesitate sau hazard), accentul fiind pus pe hagiotoponime, impuse în uz mai ales prin influența bisericii care dorea ca parohiile și comunitățile religioase să fie patronate de sfinți, dar și pe toponimele comemorative („toponymes mémoriels”, p. 78), care amintesc de figuri importante ale lumii. Regăsim cu bucurie în această serie de contribuții și studiul colegei noastre Daniela Butnaru, *Une analyse diachronique des changements toponymiques en Roumanie*, unde schimbările survenite de-a lungul vremii în denominația toponimică românească sunt abordate din perspectiva dihotomică toponimie populară – toponimie oficială. La nivel popular, sinonimele toponimice succesive se explică prin cauze firești, precum schimbarea proprietarilor sau dispariția/modificarea realității geografice, istorice, sociale sau lingvistice care a motivat apariția unui nume de loc. Schimbările impuse arbitrar de oficialități, care

afectează mai ales numele de localități și de străzi, au în general considerente de natură politică, estetică sau etică. Despre hodonimia din Belarus aflăm detalii din comunicarea semnată de Maryna Darafeyenka, *Odonymie biélorusse: noms des rues actuels, changements nominatifs au cours du XXe siècle*. Analizei comparative a sistemelor toponimice francez și slav în vederea stabilirii gradului de internaționalizare a termenilor onomastici îi urmează o parte consacrată identificării tendințelor denominative actuale reflectate în hodonimia din Polotsk și a factorilor extralingvistici care generează schimbări în configurația toponimică urbană din Belarus. Toponimia algeriană în contextul colonizării este subiectul următoarelor două contribuții, redactate de Boukhalfa Khemouche (*Des changements toponymiques en Algérie de l'Antiquité à nos jours*) și Hakima Slimani, în colaborare cu Younès Abib (*Les représentations sociolinguistiques du toponyme français chez les jeunes habitants de Chlef*). Prima cercetare oferă inițial o perspectivă diacronică asupra unor oiconime cunoscute din Algeria, supuse schimbărilor din cauza ocupațiilor succesive, prezentând apoi un repertoriu al toponimelor impuse de colonizatorii francezi după cucerirea Algeriei în 1830 și demersurile de recuperare a toponimiei autohtone („algérianisation de la toponymie du pays”, p. 116) într-o Algeria finalmente independentă. Textul semnat de Hakima Slimani și Younès Abib are la bază o anchetă de teren care-și propune să analizeze, din perspectivă sociolingvistică, opțiunile toponimice ale tinerilor din Chlef în condițiile menținerii în uz a dubletelor formate dintr-un nume de loc francez („nume vechi”) și unul arab/berber („nume nou”). În aceeași tematică a melanjului etno-lingvistic și, implicit, toponimic se încadrează și ultimele două studii ale acestei subsecțiunii, anume *Des variantes graphiques hispanisées désignant des lieux de l'Incanat*, unde Marc-Alexandre Beaulieu analizează transcrierea în spaniolă a toponimelor din limba quechua, limba orală a incașilor, în cronicile redactate în timpul dominației spaniole în Peru în secolul al XVI-lea, și *Toponymie du Québec et de la région de l'Abitibi-Témiscamingue. Occupation eurocanadienne du territoire et perte de sens*, unde Sylvain Beaupré discută despre consecințele onomastice ale conviețuirii a două populații profund diferite: autohtonii din Abitibi-Témiscamingue (*anishinaabe*) și europenii, care s-au așezat aici în secolul al XVII-lea, colonizând această regiune din Québec și generând toponime „eurocanadiene”, de origine engleză și franceză (p. 21).

A treia subsecțiune a volumului reprezintă o incursiune cuprinzătoare exclusiv în onomastica franceză de ieri și de astăzi (*Variations onomastiques en France*, p. 159–268). Domeniul toponimic revendică patru dintre cele șapte studii dedicate acestei problematici: *Des noms de frontières d'origine celtique insoupçonnés*, unde Jacques Lacroix vorbește despre „variații toponimice” văzute ca reinterpretări populare sau savante ale numelor de loc de tip frontalier, ale căror sensuri inițiale s-au pierdut odată cu trecerea timpului (v. tema *canto-*); *Le Val d'Absinthe* (Philippe Brun), care aduce în discuție toponimia monastică, cu privire specială asupra sintagmei din titlu, atestată într-o hartă din secolul al XII-lea cu forma *Vallis absinthialis*; *La toponymie selon les instituteurs au milieu du XIXe siècle*, care se înscrie în sfera variațiilor metodologice, autorul, Michel Tamine, propunându-ne analiza unor toponime „pre-științifice” regăsite într-un registru inedit ce conține răspunsurile unor cadre didactice din arondismentul Charleville la întrebările adresate de un inspector școlar în anii 1855–1856 în vederea redactării de monografii comunale; *Le légendaire sarrasin et maure en toponymie*, invitația lui Jean-Claude Bouvier de a descoperi motivația toponimelor conținând elementele *sarazin* și *maur*, demers care a necesitat atât o incursiune în trecutul celor două grupuri etnice, cât și cartografierea și stabilirea repartizării acestor nume de locuri în spațiul francez. Acest subcapitol al lucrării este încheiat de trei comunicări cu teme antroponimice deosebit de instructive: *De la dérivation du surnom et de l'hypocoristique dans le champ des noms de famille*

(Marcienne Martin), o abordare interesantă a denominației personale din perspectivă psihologică, atât supranumele, cât și hipocoristicul „traducând” lingvistic încărcătura emoțională a denominatorului; « *De l'initié à l'initié* » : *un procédé méthodologique de recueil et d'explication des formes onomastiques* (Tatiana Retinskaya), rezultatul unei anchete de teren întreprinse în perioada 2019–2020 în zece comune din departamentul Ardennes cu scopul declarat de a analiza vitalitatea poreclelor individuale văzute ca elemente importante ale fondului antroponimic din această regiune (p. 241); în fine, *Danton ou d'Anton ? Noms propres et variations* (Jean-Louis Vaxelaire), o demonstrație a variabilității numelor proprii ca urmare a factorilor extralingvistici (istorici, politici, etnologici), dar și a experiențelor personale, demontându-se astfel teoriile conform cărora numele de persoane sunt monolitice, invariabile și eterne (p. 266).

În buna tradiție a colocviilor patronate de Societatea Franceză de Onomastică, a doua secțiune a lucrărilor abordează, la fiecare ediție, onomastica regiunii care găzduiește manifestarea științifică, așa încât ultimele cinci studii din acest volum sunt consacrate Văii Loarei. Trei dintre ele aduc în discuție varietatea ansamblului toponimic regional: *Dialectologie et Toponymie dans l'ouest de la France* (Gérard Taverdet); *Le cadastre napoléonien de l'Indre-et-Loire : questions de toponymie* (Stéphane Gendron); *Baptiser les piscines publiques françaises, quand la géographie prend le pas sur l'histoire. Le cas des piscines du Centre-Val de Loire* (Emmanuel Auvray, Ivan Bellaunay), iar celelalte două se preocupă de chestiuni antroponimice: *La Petite Fadette ou le règne de la surnomination* (Claire Le Guillou) și *À la recherche d'une identité patronymique ligérienne* (Pascal Chareille, Pierre Darlu).

Problematica ofertantă care a constituit cadrul de discuții al acestui al XIX-lea Colocviu de Onomastică a adunat în acest volum studii laborioase, de mare interes pentru lumea științifică, autorii prezentând, fiecare în propria direcție de cercetare și uzând de o anumită manieră de abordare, aspecte multiple ale variațiilor toponimice și antroponimice din țări și epoci diferite.

Ana-Maria Prisacaru
 Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”,
 Academia Română, Filiala Iași
 (carpanamaria@yahoo.co.uk)

„Studii și cercetări de onomastică și lexicologie” (SCOL), anul XVI, nr. 1–2/ 2023, Craiova, Editura Universitaria, 450 p.

Numărul pe 2023 al revistei SCOL se constituie într-un volum aniversar dedicat doamnei prof. Florica Dimitrescu la împlinirea vârstei de 95 de ani. Pe măsura staturii științifice a sărbătoritei, volumul se deschide cu un articol al acad. Gabriela Pană Dindelegan, care elogiază cei 70 de ani de prodigioasă activitate științifică (activitate care continuă și în prezent) a prof. Florica Dimitrescu în variate compartimente ale științei limbii, precum istoria limbii române vechi, lexicologie, gramatică, semantică, onomastică, editarea de texte vechi etc.

Volumul adună studii remarcabile ale unor specialiști din țară și din străinătate, în două secțiuni principale – onomastică și lexicologie, conforme cu profilul declarat al revistei –, urmate de o altă parte cuprinzând contribuții ale tinerilor cercetători și de una de recenzii și prezentări de cărți, dintre care menționăm recenzia cărții doamnei